مەهاباد قەرەداغی

ئەوانەی لەسەر شەرەف دەکوژن و دەکوژرێن، ئازار دەدەن و ئازاردەدرێن، سوکایەتی دەکەن و سوکایەتییان پێدەکرێت، دەسوتێنن و خۆدەسوتێنن، ژمارەیان یەکجار زۆرە و ئەمە دۆخی جینۆسایدی فیزیکی ژنە.

سازدانی: خالید عەبدولکەریم حەمەلاو

خالید: بزوتنەوەی فێمینیستی خوێندنەوەی زۆری بۆ کراوە، ئاراستە دیار و نادیارەکانی ناسێنراوە، هەن مێژووی ئەم بزوتنەوەیە دەگەڕێننەوە بۆ بەرهەمەکانی ئەوانەی ڕەخنە لە ئەفلاتوون دەگرن کە هیچ پێناسەیەکی نەداوەتە ژن جگە لە ئالیەت بوون. ئەمە لەڕووی تیۆرییەوە، کۆمەڵێکی تر پێیان وایە لە دوای شۆڕشی پیشەسازی و چوونەدەرەوەی ژن لە ماڵ، ژن توانی پێناسەی حسابکراوی هەبێت لە زۆربەی فەرهەنگە هاوچەرخەکاندا. دەستەیەکی تر پێیان وایە لە دوای ئەو دەستکەوتانەی شۆڕشی پیشەسازی بۆ ژن و چەسپاندنی مافەکانی لە دەستووردا وردە وردە ئەم بزوتنەوەیە ڕووی لە لاوازی و کزی کرد لە ڕۆژئاوادا. ئەگەر بزوتنەوەی فێمینیزمی دەستکەوتێکی هەبێت بۆ خوودی کۆمەڵگە و ژنی ڕۆژئاوایی، ژنی ڕۆژهەڵاتی بە گشتی و ژنی کورد بە تایبەتی لە کوێی ئەو دەستکەوتانەدایە؟

مەهاباد قەرەداغی: هەر قۆناغێکی مێژوویی ململانێی تێدا بووە و چین و توێژ و ڕەگەز و توخمە جیاوازەکانی نێو کۆمەڵگە بە شێوازی سەردەمەکە ڕووبەڕووی یەکتری بوونەتەوە. سەبارەت بە خەباتی ژن بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو چەوساندنەوەیەی کە هەستی پێکردووە لە کۆمەڵگەدا، بێگومان لە سەدەکانی زووتریشدا هەبووە و لە سەدەی ناوەڕاستیشدا هەر هەبووە، بەڵام بە شێوەیەکی ڕێکخراو نەبووە و، فەلسەفە و دنیابینییەکی تایبەتی لە پشتەوە نەبووە. فێمینیزم بۆ ئەوە داهات کە ڕوانگەیەک بۆ ژن پێکبهێنێت لێیەوە دنیا ببینێ و ڕاڤەی ناسنامەی خۆی، پەیوەندییەکانی خۆی و ژیانی خۆی لە نێو ئەم دنیایەدا بکات و، لەو دیدگایەوە لێکدانەوە بۆ کێشەکانی بکات و چارەسەریان بۆ پێشنیار بکات. سەدەی هەژدە سەدەی لەدایکبوونی فێمینیزمە و ڕۆژئاواش لانکەی ئەم فەلسەفەیەیە. شۆڕشی پیشەسازی ئەو پێویستییەی هێنایەئاراوە کە هێزی کاری هەموو مرۆڤ نەک نیوەی بخاتە خزمەتی خۆیەوە و، ئەنجامەکەشی ئەو گەشەسەندنە خێرایە بوو کە ڕۆژئاوای کردە پێشڕەوی بەشەکانی تری دنیا. شۆڕشی پیشەسازی و هاتنە نێو بازاڕی کار، ژیانی ژنانی گۆڕی و هێنایە نێو کەشی گشتی کۆمەڵگەوەو کردی بە خاوەنی ئەزموونی گشتی، لە کاتێکدا پێشتر تەنها ئەزموونی تایبەتی شک دەبرد و بوار نەدرابوو بێتە نێو ژیانی گشتییەوە. بە هەرحاڵ ئەو گەشەسەندنە خێرایەی کە لە خۆرئاوا سەدەی هەژدەیەمی گرتەوە و بیری ژنانی وروژاند بۆ ئەوەی دنیابینییەکی تایبەت بە خۆیان هەبێت. ئەمە وەک فەلسەفە، بەڵام چەمکی فێمینیزم وەک سیاسەت، یان وەک تێڕوانینێکی سیاسی بۆ یەکەم جار لە ساڵی 1890 لە لایەن مارگریتا دوراند لە ڕۆژنامەی (فروندا)ی فەرەنسی بەکاربراوە. ئیدی ئایدۆلۆجیا جیاوازەکانیش هەر یەکە و بە ئاراستەی بیرکردنەوەی خۆی ئەم چەمک و تێڕوانینەی بەکارهێنا، بۆیە فێمینیزمیش لک و پۆپ و قوتابخانەی جیاوازی لێ پێکهێنرا، بۆ نموونە فێمینیزمی مارکسیستی، فێمینیزمی سۆشیالیستی، فێمینیزمی ڕادیکاڵ، فێمینیزمی لیبراڵ، فێمینیزمی ئەنارشیستی و تەنانەت لەم دواییە باسکردنی فێمینیزمی ئیسلامیش هاتەئاراوە. هەموو ئەم ئاراستانەش دژیان بۆ پەیدا بوو، چونکە پەیوەستکران بە

ئایدۆلۆجیا هاودژەکانەوە. شەپۆلی ئەنتی فێمینیزم (دژە فێمینیزم) ڕووبەڕووی خەباتی فێمینیستەکان دەبووە و تا ئەوان زیاتر دەستکەوتیان دەبوو، ڕووبەڕووبوونەوەی ئەمان توندتر دەبووەوە. بەڵام چونکە فەلسەفەکە بناغەیەکی پتەوی هەیە و باس لەو هاوسەنگییەک دەکات کە سروشت بە مرۆڤەکانی ڕەوا بینیوە، بۆیە کێرڤی دەستکەوتەکانی خەباتی فێمینیستی لەقۆناغە ئاساییەکاندا هەردەم ڕووەو سەرەوە بوو. بەڵام لە هەندێ قۆناغدا (وەک سەردەمی شەڕە جیهانییەکان) خاو بووە، بەڵام دوابەدوای شەڕەکان دیسانەوە خۆی ڕێکخستۆتەوە و هاتوەتەوە مەیدان.

فێمینیزم لەم دووسەد ساڵەدا لە ڕۆژئاوا کاریگەریی سەرسامکەری بەدەست هێناوە و بەردەوامیشە لە بەدەستهێنان. لە بەشەکانی دیکەی زەویش هەر کۆمەڵگەیەک ویستبێتی بەهرەی لێوەربگرێت، توانیویەتی گۆڕانێک دروست بکات و لە هەموو بوارەکانی ژیاندا لە پرسی هاوسەنگکردنەوەدا ڕۆڵ ببینێت. سەبارەت بە پرسیارەکەی تۆش لەسەر ژنی کورد و پەیوەندی بە فێمینیزمەوە، کۆمەڵگەی ئێمە ئازاد نەبووە و وڵاتی ئێمە سەربەخۆ نەبووە، تا بتوانین وەک پێویست سوود لە ئەزموونەکانی دنیای گەشەسەندوو ببینین. لە ئێستابەدواوە و لەم بەشەی کوردستاندا کە خۆمان بەڕێوەی دەبەین، دەتوانین سوود لە هەموو ئەو چەمک و ئەزموون و بەرنامانە ببینین کە بوونەتە هۆی پێشکەوتنی وڵاتانی تری دنیا، تا ئێمەش بەرەو پێشەوە بئاژوێن.

خالید: ئەگەر میتۆدۆلۆژی فێمینیستی ڕۆژئاوایی بە شوێن ئاوەژووکردنەوەی کۆمەڵێک بیر و بۆچوونی دژ بە ژن بێ، ئەم بزوتنەوەیە ئەگەر بە کارایی هەیە لە کۆمەڵگەی ئێمەدا توانیویەتی ئاوەژووی چەردەیە لە بیروبۆچوونی پیاوسالاری بکاتەوە؟

مەهاباد قەرەداغی: فێمینیزم ئەتەرناتیڤی یەکسانی و هاوسەنگی نێوان نێر و مێ دەخاتەڕوو، کەواتە ویستویەتی و دەیەوێت هەرەس بەو دید و بۆچوونانە بهێنێت کە لاسەنگی دروست دەکەن و ئاستی بەرز و نزم بۆ توخمی مرۆڤەکان دادەنێن و پیاو وەک پلەبەرز و ژن وەک پلەنزم پێناسە دەکەن .

فیکر کاریگەرییەکی ڕاستەوخۆ و بەردەوامی لەسەر زمان هەیە، چونکە بیر و زمان هەوێنی بەرهەمهێنانەوەی یەکترین. دەبینین چۆن بیری باوکسالاری کاریگەری لەسەر زمانەکان داناوە و لە زمانەکاندا ژن وەک ڕەمزی سۆز و پیاو وەک ڕەمزی عەقڵ، ژن وەک ڕەمزی لاوازی و پیاو وەک ڕەمزی هێز دادەنرێت. فێمینیزم لە ڕاڤەکانی خۆیدا پەی بەو مەترسییەش دەبات کە فیکر لەسەر زمان و زمان لەسەر فیکر هەیەتی لە مەسەلەی تێڕوانینی کۆمەڵگەدا بۆ ژن، بۆیە هەمیشە لە هەوڵی گۆڕینی زمان و هاوسەنگکردنەوەیەتی، تا لە ئەنجامدا ئەو پێناسانەش بگۆڕێت کە لە ڕێگەی سیمبۆلەکانی زمانەوە بە ژن دراوە .

لە زمانی کوردیشدا هەمان ستركتوری باوکسالاری بەپێوەیە و ژن وەک سیمبولی زەعیفە و گوناە دادەنێت. لە زمانی کوردیدا، کە پێکهێنەری تێڕوانینە کولتورییەکانیشە، وێڕای ئەوەش ژن بریتییە لە شەرەفی پیاو، شەرەفیش بەندە بە سێکسوالیتی ژنەوە و لە ئەنجامی ئەم پێناسە و پەیوەندییەدا کە لە نێوان شەرەفی پیاو و جەستەی ژندا هەیە، کارەساتی گەورە قەوماوە و دەقەومێ. لە کوردستاندا هێشتا لە شێوەی هەڵمەتێکی گشتی نا، بەڵکە لەسەر ئاستی تاکەکەس و گروپ و ڕێکخراوی بچووک کار بۆ ئەوە کراوە پێناسەکان بگۆڕدرێن و دەستکاری ستركتووری زمان و کولتوور بکرێت. ڕەنگە هێشتا ئەو هەوڵانە ئەنجامی پێویستیان بەدەست نەهێنابێت،

بەڵام بە بەردەوامبوونی هەوڵەکان و چڕوپڕترکردنەوەی ئەو ئەزموونانە، گۆڕینێک بەرپا دەبێت. بێگومان گۆڕان تەنها بەهۆی هەوڵەکانەوە نابێ، بەڵکە گۆڕینی ستركتووری سیستەمی سیاسی و گەشەسەندنی ئابووریش لە کوردستاندا ڕۆڵیان هەیە لە گۆڕانەکانی زمان و کولتوور .
ئەگەر سەرنجت دابێت هەوڵی سەرەکی من لە کتێبی (شەرەفنامە) گۆڕینی پێناسەی باوی شەرەف و جەستەی ژنە بە پێناسەیەکی مرۆڤانە و زانستییانە. چونکە لە تێڕوانین و کولتووری باوی کوردەواریدا ئەو پێناسە خەتەرەی کە بۆ شەرەف کراوە و پەیوەست کراوە بە جەستەی ژنەوە، وای کردووە کۆمەڵگەیەکی نائاسایی دروست ببێت. جەستەی ژن ئۆرگانێکی زیندووە و تایبەتە بە ژن خۆیەوە و ژیانی فیزکی ژن بەڕێوە دەبات، وەک چۆن جەستەی پیاو ئۆرگانێکی زیندووەو تایبەتە بە پیاوەوە و ژیانی فیزیکی پیاو بەڕێوە دەبات. هیچ شتێکی پیاو لە جەستەی ژن دانەنراوە و ئەو بڕوایەی کە لە بیر و دەروونی کۆمەڵگە چەسپاوە تەنها وەهمە و پێویستە ڕووناکبیری کورد ئەم وەهمە لە بیری کۆمەڵگە بەرنەوە. شەرەف لە زمان و لە کولتووری کۆمەڵگەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست کراوە بە چەکێک بۆ کۆکوژی. ئەوانەی لەسەر شەرەف دەکوژن و دەکوژرێن، ئازار دەدەن و ئازاردەدرێن، سوکایەتی دەکەن و سوکایەتییان پێدەکرێت، دەسوتێنن و خۆدەسوتێنن، ژمارەیان یەکجار زۆرە و ئەمە دۆخی جینۆسایدی فیزیکی ژنە. ئەمە وێڕای ئەوەی لە ڕووی دەروونییەوە ئەم پێناسەیە هێندە زیانی لە مێینە داوە کە کردوویەتی بە بوونەوەرێکی پاسیڤ و، دەبینین ئافرەت کارایی لە نێو کۆمەڵگەدا کەمە، کە ئەمە خۆی لە خۆیدا ئیفلیجکردنی پەلوپۆی کۆمەڵگەیە. (شەرەف کۆدێکە بۆ کۆیلەکردنی ژن)، ئەمە ئەو پێناسەیەیە کە لەسەر بەرگی کتێبی (شەرەفنامە) نووسیوومە و لە ناوەڕۆکی کتێبەکەشدا چوومەتە قوڵایی چەمکەکە و لێکدانەوەی کۆدەکان. ئەم کۆدانە پێویستە بگۆڕدرێن و هەوڵی ئێمە بەردەوام دەبێت لەم بوارەدا.

خالید: ئەگەر کۆمەڵگەیەک خاڵی بێت لە چەمکە حەقیقییەکانی(ئازادی، هاوڵاتی، دیموکراتی، هتد) یان ئەو چەمکانە لە تەنگژەدابن، بزوتنەوەی فێمینیزم دەتوانێ چیبکات لەو کۆمەڵگەیەدا؟

مەهاباد قەرەداغی: فێمینیزمیش جەخت لەسەر چەسپاندنی ئەو چەمکانە دەکاتەوە و، بزوتنەوەی فێمینیستیش لە پراکتیکدا بەشێکی سەرەکی خەباتەکەی خەباتە بۆ دیموکراتی، چونکە کارکردن بۆ یەکسانی کارکردنە بۆ دیموکراتی، کارکردنە بۆ ئاسایشی هاوڵاتی و پاراستنی ئازادییە تاکەکسییەکانی. بە هەمان شێوە ئەو کەسانەی کە کار بۆ دیموکراتیزەکردن و مۆدیرنیزەکردن دەکەن، هاوکات کار بۆ یەکسانیش دەکەن. ئەم چەمکانە ئەلقەی هەمان زریزەن کە کۆمەڵگەی مەدەنی پێکدەهێنن .
بێگومان کۆمەڵگەیەک کە ماوەیەکی درێژ شەڕی تێدا بووبێ و تەنگژەی جۆراوجۆری ئابووری، سیاسی، کولتووری و کۆمەڵایەتی تێدا بێت، هەموو ئەو چەمکانەش کە گوزارە لە تێڕوانینێکی ئەڵتەرناتیف دەکەن، کە دەهێنرێنە نێو ئەو کۆمەڵگەیەدا دژایەتی دەکرێن و تەنگژەیان بۆ دروست دەبێت. بۆ نموونە لە کۆمەڵگەی ئێمەدا لە دوای ئازادبوونی بەشێکی کوردستان و دەستپێکی قۆناغی خۆبەڕێوەبردن، دەست کرا بە چالاکی جۆراوجۆری کولتووری، کۆمەڵایەتی، سیاسی و ئابووری، بەڵام لە کاتی شەڕی ناوخۆدا هەموو چالاکییەکان وەستان و ساڵانێکی زۆر هەموو شتێک بەرەو دواوە گەڕایەوە، چونکە وەستان مانای ئەوە نییە کە بابەتەکان لەو شوێنەدا دەوەستن و ناجوڵێن، بەڵکە بەرەو دواوە دەچن، بەهۆی ئەوەوە کە کۆمەڵگەکانی دیکە

لەو دەمەی تۆ وەستاوی ئەوان نەوەستاون و دەڕۆن و هەندێکیان زۆر خێرا بۆ پێشەوە دەچن. کەواتە هەموو وەستانێک گەڕانەوەیە بۆ دواوە.

خالید: کاتێ بیریارانی پۆست فێمینیزم مەرگی ئایدۆلۆژیا ڕادەگەیەنن، چۆن بزوتنەوەی فێمینیستیش بە ئایدۆلۆژیایەکی مردوو ناو دەبەن و بانگەشە بۆ خەباتی ئازادی تاکەکان و فەرهەنگەکان بە باشتر دەزانن؟

مەهاباد قەرەداغی: فێمینیزم بانگەوازی هاوسەنگییە، فەلسەفەیەکە دەکرێ لەگەڵ هەر بارودۆخێکی نوێدا گەشەی پێبدرێت و کاری پێبکرێت. بێگومان ئەگەر فێمینیزم گرێبدرێت بە ئایدۆلۆژیایەکەوە، بە لاوازبوونی ئایدۆلۆژیاکە ئەویش لاواز دەبێت، بۆیە پێویستە بەکارهێنانەکەی بەجۆرێ بێت کە فێمینیزم کاریگەری لەسەر ئایدۆلۆژیاکە هەبێت نەک بە پێچەوانەوە. هەموو کەس دەتوانێت لایەنگر و هەڵگری ئەم فەلسەفەیە بێت و خۆی بە فێمینیست بزانێت ئەگەر لایەنگری هیچ ئایدۆلۆژیایەکی دیکەش نەبێت، دەتوانێت دوور لە هەر ئایدۆلۆژیایەک بەکاری بهێنێت و ئەنجامی لێ بەدەست بهێنێت. لایەنی هەرە دژواری تواندنەوەی فێمینیزم لەنێو ئایدۆلۆژیاکانی دیکەدا، ئەوەیە کە کاتێک ئایدۆلۆژیاکان دژ بەیەک لە سەنگەردان، فێمینیستەکانیش لە دژی یەکتر دەکەونە سەنگەرەوە و ئەمەش لە دژی بزوتنەوەی ژنان تەواو دەبێت، بەڵام ئەگەر بە شێوەیەکی ڕەشونێل(عەقلانی) لەگەڵ ئایدۆلۆژەکانیشدا بەکار ببرێت، دەتوانێ ئەو ئایدۆلۆژیایە دەوڵەمەند بکات و بەرهەمی پۆزەتیڤی هەبێت .

خالید: ئەگەر فێمینیزم ئایدۆلۆژیایەک بێ و لە سەردەمی ڕۆشنگەریدا هاوکاری چەندین ئایدۆلۆژیای کردبێت، یاخود نزیک بێت لێیەوە بۆ هێرش کردنە سەر خورافات و ئەفسانە و قەدەغەکراو و ڕەگەزپەرستی، ئەگەر سەردەمی ڕۆشنگەری کوردی هاتووە بزوتنەوەی فێمینیزم دەتوانێ لە کام ئایدۆلۆژیاوە نزیک بێ و هاوکاری بکات و هاوکاری بیَ؟

مەهاباد قەرەداغی: وەک پێشتر باسم کرد، فێمینیزم تێڕوانینە، دنیابینییە، فەلسەفەیە، بەڵام پاشتر گرێدراوە بە ئایدۆلۆژیاکانەوە و ئاراستەی جیاوازی لێ پێکهێنراوە. لەو دۆخانەشدا خزمەتی بە سیاسەتی ئەو حیزبانە کردووە کە هەڵگری ئەو ئایدۆلۆژیایانە بوون، هاوکات خزمەتیشیان بە دۆزی ژن کردووە. هەر ئایدۆلۆژیا و سیاسەتێک کەکار بۆ هاوسەنگی بکات، فێمینیزم لەگەڵی هەڵدەکات.
بە بڕوای من فێمینیزمی کوردی ئەگەر دروست بێت و لەسەر پێگەی ڕاستەقینەی خۆی دەستبەکات بێت دەتوانێت لەگەڵ ڕێڕەوی دیموکراتییەکی لیبراڵدا زیاتر لە هەر ڕێبازێکی تری سیاسی هەڵبکات و نزیک بێت لێیەوە. ئەگەر زەمینەیەکی ڕاستەقینە بۆ ڕەوتی سۆسیال دیموکراتیش هەبێت و حیزبی بەکردەوە نەک بە بانگەشە سۆسیال دیموکرات لە کوردستاندا هەبێت، دەشێ فێمینیزمی کوردی لەگەڵیدا هاوکار بێت و گەشە بکات و گەشەی پێبدات. فێمینیزم ناتوانێت لەگەڵ ڕەوتێکی تەواو ڕاستڕەودا کار بکات کە هیچ سەکۆیەکی تێدا نییە بۆ گوزارەکردن لە بیری ئەو، بەڵکە لە نێو ڕەوتی چەپدا هەست بە بوون و بنیاتی خۆی دەکات، بەڵام چەپێکی ڕاستگۆ، کە دژ بە بەرژەوەندی نەتەوەیی کورد کار نەکات. مێژووی ژنی کورد بە مێژووی نەتەوەکەی خۆیەوە گرێدراوە. من لە تیۆرییەکدا لەمەڕ ئەم بابەتە مێژووی کورد و هی ژنی کوردم وەک

گوێزێک ناساندووه که له توێکڵ و کاکڵ پێک هاتوون و ناوکی ئەو گوێزە ئازادی ژنە و توێکڵەکەشی ئازادی نەتەوەیە. مەحاڵە ژنی نەتەوەیەکی ژێردەستە بیت و ئازاد بیت، پێچەوانەی ئەمەش ڕاستە و ناکرێ نەتەوەیەک لافی ئازادبوون لێبدات ئەگەر تەنها پیاوەکانی ازادبن و ژنەکانی کۆیلە بن. بۆیە گرنگە لە ڕوانگەی ئەو ڕاستییەوە بیر لە ئازادی ژنی کورد بکەینەوە.

خالید: بزوتنەوەی فێمینیستی کوردی ئەگەر هەیە ئایا توانیویەتی مافەکانی ژن لە دەستوور و یاسای وڵاتدا بەرقەرار بکات؟

مەهاباد قەرەداغی: کۆمەڵگەی کوردی هێشتا لە سەرەتای بنیاتنانەوەی خۆیدایە دوای ئازادبوونی لە ڕژێمێک کە سەرخان و ژێرخانی کوردستانی وێران کردبوو. لەم سەرەتای بنیاتنانەوەیەدا خەریکی دارشتنی دەستوورین و، تاک و تەرا یاسای خۆماڵی لە پەرلەمانی خۆماڵییەوە دەردەچێت. لەسەر ئاستی تاکەکەس و گروپ و ڕێکخراودا هەمیشە پێشنیار و پرۆژەی یاسایی بە پەرلەمان دراوە بۆ ئەوەی کاری لەسەر بکات سەبارەت بە مافەکانی ژن. بۆ نموونە (پرۆژەی ژنی کورد) بە هاوکاری (پرۆژەی مافی مرۆڤی کورد) لە هاوینی 2004 دا (داخوازینامەی ژنی کورد)یان بە سەرۆکایەتی حکومەت و پەرلەمان گەیاند و ئەم داخوازینامەیەمان دا بە لیژنەی نووسینەوەی دەستووری کوردستان تا مافەکانی ژن و یەکسانی جێندەری لە دەستووری کوردستاندا بچەسپێت. لە ڕەشنووسی دەستووری کوردستاندا بەندی 21 تەرخان کراوە بۆ یەکسانی، دیارە لەسەر ئەوەش قسەمان هەبووە و بۆ ڕای گشتی لە ڕاگەیاندنەکانەوە و، بۆ لیژنەی نووسینی دەستووری کوردستانمان ناردووە. جگە لەوەش لە سەر ئاستی سەرۆکایەتی حکومەت سیاسەتی یەکسانیمان پێشنیار کرد و پەسەند کراو و ڕاگەیەندرا .

خالید: لە دوای ڕاپەڕینەوە چەندین سەنتەر و ڕێکخراو و دەزگا و ڕۆژنامە دروست بوون تایبەت بە چالاکییەکانی ژنان، ئەمانە توانیویانە هۆکارێک بن بۆ سەرهەڵدانی ئەو بزوتنەوە فێمینیستیە کاریگەرە کە پێویستە سەرهەڵبدات؟

مەهاباد قەرەداغی: پێش دروستبوونی خودی بزوتنەوەیەکی فێمینیستی، کۆمەڵگەی ئێمە پێویستی بە ڕۆشنبیرییەکی فێمینیستی هەیە و ناکرێ کۆمەڵگەیەک هێشتا نامۆ بێت بە مانا و مەبەست و ناوەڕۆک و چەمکی فێمینیزم کەچی بانگەشەی بزوتنەوەکەی بکات. لە دوای ئەوەی سەقامگیرییەکی سیاسی لە دوای ڕوخاندنی ڕژێمی سەددامەوە لە کوردستاندا دروست بوو، ڕێکخراوە ناحکومییە ناوخۆیی و ئینتەرناشوناڵەکان دەستیان بە پەخشکردنەوەی زانیاری کردووە لە سەر ئەو بەهایانەی کە بۆ کۆمەڵگەیەکی مەدەنی پێویستە، لەناو ئەوانەشدا پرسی دیموکراسی و یەکسانی جێندەر و دادپەروەری. هەموو ئەو هەنگاوانەی کە پانزەساڵی ڕابردوو نراون بایەخی خۆیان هەیە و زەمینەیان ساز کردووە بۆ بزوتنەوەیەکی ڕاستەقینە و کارا کە لە داهاتوودا دروستت ببێت.

خالید: ئەگەرئەوانە چالاکن و دەتوانن مافەکانی ژنان بچەسپێنن لە دەستووری وڵاتدا، بۆچی تا ئێستاش چاوەڕوانی مەرحەمەتی سەرۆکی حیزبەکانن کە لێدوانێکیان دا و وتیان بڕوامان بە مافەکانی ژنان هەیە، ئیتر دەکرێتە هەڵایەکی ئیعلامی کە چی هیچ گۆڕانێک ڕوونادات؟

مەهاباد قەرەداغی: هەموو شتێ بایەخی خۆی هەیە. خەبات و تێکۆشانی ڕێکخراوەکان گرنگن ئەگەر لەسەر بنەمایەکی ڕاست و دروست بن. بە هەمان شێوە قسە و لێدوانی سەرۆکی حیزبەکانیش گرنگن و پێویستە بایەخیان پێبدرێت .
لە هەموو دنیادا بە کەسانی سەرکردە دەگوترێت سیمبۆلەکان (رموز)، قسە و لێدوانەکانی ئەو ڕەمزانە جێگەی بایەخ و لێکدانەوە و تیشک خستنە سەرن، چونکە ئەوان لە پێگەیەکن دەتوانن کاریگەرییان هەبێت و گۆڕانی گرنگ دروست بکەن. بە هەمان شێوە لە هەر وڵاتێکدا هەندێ نووسەر و بیریاری جیاواز هەڵدەکەوێ کە دەبن بە سیمبول و قسەکانی ئەوان وەک کەسی ئاسایی وەرناگیرێ و شی دەکرێتەوە و لێکدەدرێتەوە. بۆیە گرنگە بایەخ بۆ قسەی سەرکردە سیاسییەکان، نووسەرەگەورەکان و بیریارەکان دابنرێن، نەک تەنها بۆ وشەکانیان، بەڵکە تیشک بخرێتە سەر پشتی قسەکانیشیان و نێوان دێڕەکانیان .
ژنی کوردستان دەتوانێ پشت بە خۆی ببەستێ و کار بۆ یەکسانی و وبەدەستهێنانی مافەکانی بکات، بەڵام گرنگیشە پشتیوانی سەرکردایەتی حیزبەکانیشی هەبێت. ئافرەتانی کوردستان پێویستییان بە پشتیوانی هەیە نەک بە بەزەیی، ئێمەش داوای پشتیوانی لە سەرکردەکانی خۆمان دەکەین. لە ڕاستیدا چەند ئێمە پێویستمان بە پشتیوانی ئەوان هەیە، ئەوانیش ئەوەندە پێویستیان بە پشتیوانی ئێمەیە. من بە دەستکەوتێکی گەورەی دەزانم و شانازی پێوە دەکەم کە سەرۆکی کوردستان پشتیوانی بۆ دۆزەکەم دەربڕێت، کە لە دوو دیدارمدا لەگەڵ بەڕێزیان ئەو پشتیوانییەیان دەربڕیوە. شانازی پێوە دەکەم کە سەرۆک وەزیران سیاسەتی یەکسانی ڕابگەیەنێت، وەک لە 8 ی مارسی 2005 دا ڕایگەیاند. کاتێک لە ساڵی 2003 بۆ بەدەستهێنانی پشتیوانی سەرکردەکانی کورد بۆ دۆزی ژن و بە تایبەتیش بۆ (داخوازینامەی ژنی کورد) سەردانی سەرکردایەتی زۆربەی حیزبەکانی ئەم بەشە و چەند بەشێکی دیکەی کوردستانیشمان کرد و هەڵوێست و پشتیوانی و بەڵێنەکانیانم نووسییەوە و بڵاوکردەوە، لە لایەن کەسانێکەوە کە سەرپێی لە مەسەلەکان دەڕوانن کەوتمە بەر شاڵاوی دژایەتی و ڕەخنەوە، بەڵام مرۆڤ کە دێتە مەیدانی سیاسەت وخەبات بۆ ژن دەکات پێویستە هەموو ڕەهەندەکانی دۆزی ژن ببینێت و بە تایبەتی ڕەهەندی قوڵایی لەبیر نەکات، کە لە ڕووی زەمەنییەوە دواڕۆژ دەگەیەنێت. هەر سەرکردەیەک کە سیاسییەکی پرۆفیشناڵ بێت و لە زانست و هونەری سیاسەت شارەزا بێت و پێشبینی هەبێت بۆ داهاتوو، دەزانێت پشتیوانیکردنی مەسەلەی ژن لە کورستاندا بردنەوەی دواڕۆژە بۆ ئەو سەرکردەیە و ئەو حیزبە، بۆیە سەرکردە زرنگەکان دەتوانن بەهرە لە بەرژەوەندی هاوبەشی نێوان حیزبەکانیان و دۆزی ژن وەربگرن و ڕەهەندی دواڕۆژ مسۆگەر بکەن .

ژنی کوردستان جگە لە سەرکردایەتی حیزبەکانی کوردستان، پێویستە لە وڵاتانی جیهانیشدا بۆ خۆی پشتیوان پەیدا بکات. ئەمڕۆ و لەسەردەمی گلوبالیزمدا یەکێک لە ئامرازەکانی خەبات پەیوەندییە نێونەتەوەییەکانە. بۆ نموونە ئەگەر ئێمە بتوانین چەند وەرگرێکی خەڵاتی نۆبڵی ئاشتی و نۆبڵی ئەدەب بکەین بە دۆستی پرسی خۆمان و تەنها بە وشەیەک پشتیوانی خۆیانمان بۆ دەرببڕن، مانای ئەوەیە ئێمە سنووری وڵاتێک تێدەپەڕێنین و پرسەکەمان بە جیهانەوە گرێ

دەدەین. بە هەمان شێوە بەشداریمان لە کۆبوونەوە و کۆنفرانسە نێونەتەوەییەکان دەتوانێ دەرگای زۆرمان بەڕووی جیهاندا بۆ بکاتەوە. کردنی خەڵکی دنیا بە هاوسۆزی پرسەکەت بایەخی خۆی هەیە و، کردنی سەرکردەو ڕەمزەکانی وڵاتی خۆشت بە هاوسۆزی پرسەکەت بایەخی زۆرتری هەیە. ئێمە پێویستمان بە میتودی جۆراوجۆرە بۆ چارەسەری پرسی ژن لە کوردستاندا .